

УДК 334.72:338.432

*С. В. Халін,**к. е. н., директор, Український науково-дослідний інститут прогнозування та випробування техніки і технологій сільськогосподарського виробництва імені Леоніда Погорілого**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7510-5056>**О. В. Шерстюк,**к. т. н., докторант, Інститут тваринництва Національної академії аграрних наук України**ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-6426-3738>*

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.14.191

ІННОВАЦІЙНО-ВІДТВОРЮВАЛЬНА МОДЕЛЬ РОЗВИТКУ ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ОСНОВІ ФОРМУВАННЯ СТІЙКИХ ЛАНЦЮГІВ ДОДАНОЇ ВАРТОСТІ

S. Khalin,

PhD in Economics, Director, Leonid Pogorily Ukrainian Research Institute of Forecasting and Testing of Machinery and Technologies for Agricultural Production

O. Sherstiuk,

PhD in Technical Sciences, Doctoral student, Livestock Farming Institute of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine

INNOVATION AND REPRODUCTION MODEL FOR THE DEVELOPMENT
OF THE POTENTIAL OF AGRICULTURAL ENTERPRISES BASED
ON THE FORMATION OF SUSTAINABLE VALUE CHAINS

Особливості механізмів відтворення та інноваційного розвитку потенціалу аграрних підприємств в Україні обумовлюється рядом системних викликів і трансформаційних процесів, які супроводжують функціонування сільськогосподарського виробництва в умовах сучасної економіки. Проведене дослідження засвідчило, що формування механізмів відтворення та інноваційного розвитку потенціалу аграрних підприємств на основі стійких ланцюгів доданої вартості є стратегічно виправданим і системно необхідним кроком для забезпечення життєздатності та конкурентоспроможності аграрного сектору України в умовах воєнного стану.

Встановлено, що розбудова ланцюгів доданої вартості сприяє мінімізації ризиків, пов'язаних із порушенням логістики та знищенням інфраструктури, дозволяючи аграрним підприємствам адаптуватися до нових умов господарювання. Обґрунтовано складові моделі інноваційно-відтворювального розвитку. Особливого значення набуває цифровізація управління виробничими процесами та моніторинг ефективності таких ланцюгів. Визначена необхідність активної участі держави та міжнародних партнерів у підтримці впровадження таких механізмів, зокрема через фінансові, безпекові й інституційні інструменти.

The peculiarities of the mechanisms for the creation and innovative development of the potential of agricultural enterprises in Ukraine are determined by a number of systemic influences and transformation processes that accompany the functioning of rural agriculture in the current economy. These mechanisms are influenced by external challenges, structural imbalances, institutional limitations, and technological gaps. The method of further investigation was the identification of key components and specific features of the implementation of an innovative-creative model for the development of the potential of agricultural enterprises, based on the formation of stable and resilient value-added chains (Lantzugs) that ensure long-term competitiveness and sustainability. The research carried out showed that the formation and functioning of such mechanisms and the innovative development of agricultural potential based on stable value chains is a strategically necessary and systemically important method for ensuring the viability and competitiveness of the agricultural sector of Ukraine under the conditions of wartime and post-war recovery. It has been established that the deployment of Lantzugs at the appropriate level helps minimize risks associated with disrupted logistics, damaged infrastructure, and resource constraints, allowing agricultural enterprises to adapt to the new realities of economic activity. A model of innovative and creative development has been constructed, including production, financial, technological, and social components. The proposed conceptual model has not only scientific but also practical-applied significance and can serve as the foundation for strategic forecasting, project planning, and modernization of state agricultural policy. Of particular importance is the digitalization of production management and the monitoring of performance indicators to ensure efficiency and transparency. The necessity for active involvement of the state and international partners in promoting the implementation of such mechanisms through financial, security, technological, and institutional instruments has been identified. The establishment of stable value chains also contributes to the economic stabilization of rural regions, retention of rural population, increased employment, and the development of new organizational forms of agricultural enterprises.

Ключові слова: інновації, відтворення, механізм, модель розвитку, потенціал, аграрне підприємство, ланцюги доданої вартості, людський капітал.

Key words: innovation, creation, mechanism, development model, potential, agricultural enterprise, lancets of given value, human capital.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Актуальність дослідження механізмів відтворення та інноваційного розвитку потенціалу аграрних підприємств в Україні обумовлюється рядом системних викликів і трансформаційних процесів, які супроводжують функціонування сільськогосподарського виробництва в умовах сучасної економіки. Агросектор України виступає стратегічною галуззю, що формує основу продовольчої безпеки, забезпечує валютні надходження та сприяє розвитку сільських територій. Водночас його розвиток супроводжується складними зовнішніми та внутрішніми факторами, серед яких домінують деградація матеріально-технічної бази, старіння кадрів, втрата доступу до високоякісних земель, нестабільність фінансових ресурсів і низький рівень інноваційної активності. Відтворення потенціалу аграрного підприємства, як сукупності матеріальних, трудових, організаційних та інтелектуальних ресурсів, є необхідною умо-

вою забезпечення стійкості господарювання та адаптивності до мінливих ринкових і кліматичних умов. Особливої значущості набуває формування ефективних механізмів, які забезпечують не лише відновлення виробничих ресурсів, але й структурну модернізацію за рахунок інтеграції інноваційних технологій. Водночас важливою передумовою є наявність відповідного інституційного середовища, державної підтримки та доступу до джерел фінансування інновацій. З огляду на це, дослідження процесів відтворення й інноваційного оновлення потенціалу має не лише теоретичне, але й вагомим практичне значення для розробки стратегій довгострокового розвитку підприємств. У сучасних умовах оновлення виробничого апарату має спиратися на принципи енергоефективності, екологізації та цифрової трансформації. Безперервність відтворення потенціалу неможлива без належного кадрового забезпечення, тому зростає значення підготовки інноваційно спроможних фахівців. Паралельно з цим важливо удосконалювати організаційно-економічні механізми управління, що передбачають гнучке реагування на ризики та невизначе-

ності ринку. Суттєвого значення набуває розвиток партнерських мереж, кластерів та коопераційних структур, які здатні забезпечити ефект масштабу та синергії.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Теорія і практика аналізу різних аспектів формування потенціалу аграрних підприємств та його впливу на результати їх діяльності досить ґрунтовно вивчалася такими науковцями, як: Т. Власенко, Т. Грекова, О. Гуденко, О. Даценко, Н. Дзюбановська, Є. Кекало, Ю. Кернасюк, О. Крупельницька, В. Лункін П. Матвєєв, О. Ревенко, Г. Рижаківа, С. Петруха, В. Россоха, С. Степаненко, Н. Телічко, Федірець та інші. Водночас поза увагою залишаються питання забезпечення інноваційного розвитку агробізнесу в контексті управління його потенціалом з урахуванням створення стійких ланцюгів доданої вартості, які постали перед світовою і вітчизняною аграрною наукою в умовах сучасних викликів.

ФОРМУВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою дослідження є визначення складових та особливостей реалізації інноваційно-відтворювальної моделі розвитку потенціалу аграрних підприємств на основі формування стійких ланцюгів доданої вартості.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Інноваційний розвиток у сільському господарстві передбачає впровадження цифрових рішень, точного землеробства, біоенергетичних технологій, органічного виробництва, що підвищує ефективність використання ресурсів і екологічну стійкість. Пошук нових форм і методів управління розвитком потенціалу аграрних підприємств набуває особливої ваги у зв'язку з необхідністю підвищення їхньої конкурентоспроможності на глобальному аграрному ринку. Бізнес-середовище в Україні має безумовну специфіку через військові дії, що зачіпає не тільки питання безпеки роботи в полі, а й дефіцит кадрів, порушення логістичних зв'язків, а й територіальну прив'язку до більшої частини виробничих засобів, що викликає складності релокації такого бізнесу.

Досить ефективною є практика територіальних (чи спеціалізованих) об'єднань на добровільних засадах певних сільськогосподарських, промислових, сервісних підприємств і організацій, а також науково-дослідних установ, закладів освіти, громадських організацій, що акумулюють інвестиції та інноваційні рішення. Як зауважує Ю. Кернасюк, соціальне середовище, яке оточує ядро кластера агропідприємств, становить людський та інтелектуальний капітал [2, с. 88]. Найбільший вплив відчутний на аграрних виробництвах, де кластеризація виступає як одна із найбільш успішних стратегій посилення конкурентоспроможності регіональної економіки, що формується на інтелектуальному базисі. Звісно, за таких умов інноваційний розвиток потенціалу аграрного підприємства стає дорогою, довгостроковою і, водночас, ризикованою стратегією. Тож логічним для аграріїв виявляється розгляд перспектив відтворення потенціалу, а потім вже його розвиток та збільшення.

Формування інноваційної моделі відтворення потенціалу має враховувати регіональні особливості та ресурсну диференціацію аграрного виробництва. Крім того, необхідно орієнтуватися на довгострокову результативність інвестицій у розвиток потенціалу, що потребує відповідних механізмів оцінювання та моніторингу. Використання науково обґрунтованих підходів до відтворення та інноваційного оновлення дозволить знизити рівень ресурсної залежності та сформувати конкурентоспроможну аграрну економіку. Таким чином, забезпечення сталого відтворення потенціалу аграрних підприємств через інноваційні інструменти постає ключовим чинником їхнього стратегічного зростання в умовах сучасної трансформаційної динаміки.

Слід зазначити, що продукція агропродовольчого комплексу набуває статусу повноцінного товару лише за умови її реалізації на зовнішніх ринках у формі продуктів глибокої переробки з високою часткою доданої вартості, що забезпечує суттєве зростання доходів. Погоджуємося з думкою В. Россохи, що у цьому контексті ключове значення, мають ланцюги доданої вартості, сформовані на основі кластерного підходу, які сприяють інтеграції учасників ринку та підвищенню ефективності аграрного виробництва [5, с. 13].

Формування стійких ланцюгів доданої вартості в аграрному секторі України в умовах тривалого воєнного стану є критично важливим стратегічним напрямом забезпечення життєздатності агропідприємств та підвищення економічної стійкості сільських територій. Війна кардинально змінила логістику, структуру витрат, доступ до ринків, функціонування інфраструктури та інституційного середовища, що зумовлює потребу в переосмисленні підходів до організації таких ланцюгів.

Під ланцюгом доданої вартості розуміється послідовність дій, які забезпечують трансформацію первинного ресурсу (наприклад, зерна чи молока) у кінцеву продукцію з високою споживчою цінністю, через виробництво, зберігання, переробку, логістику, маркетинг, продаж і післяпродажне обслуговування. У стійкому ланцюзі доданої вартості усі ланки максимально адаптовані до викликів середовища, включно з ризиками воєнного характеру, перебоями в логістиці, нестачею ресурсів і змінами споживчого попиту.

До стратегічних аспектів формування стійких ланцюгів доданої вартості в умовах війни, що характерне для України, слід віднести такі, як:

1. Локалізація переробки та виробництва, що є принциповим, оскільки війна засвідчила вразливість експорторієнтованої сировинної моделі. Формування ланцюгів доданої вартості має передбачати створення малих і середніх переробних підприємств безпосередньо в регіонах виробництва, з метою мінімізації залежності від портової логістики та зниження втрат при транспортуванні.

2. Диверсифікація каналів збуту, яка виходить з того, що втрата частини традиційних зовнішніх ринків потребує переорієнтації на внутрішній ринок, розвиток коротких ланцюгів постачання ("від фермера до споживача"), онлайн-торгівлі, кооперативного експорту через Західну Україну, Польщу, Румунію.

3. Розвиток логістичних хабів і тимчасових маршрутів, оскільки через знищення інфраструктури тра-

диційні маршрути постачання сировини й продукції стали ненадійними. При цьому необхідно створювати логістичні центри, мобільні сховища, сушарки, перевантажувальні вузли в безпечніших регіонах.

4. Інвестиції у зберігання та переробку. З практичної точки зору втрата потужностей через обстріли, мінування територій та руйнування елеваторів вимагає модернізації процесу зберігання, наприклад, як у вигляді модульних елеваторів, так і в малих мобільних одиницях. Розширення ж переробки (олійниці, міні-сироварні, м'ясопереробні цехи тощо), безумовно, створює додану вартість на місці.

5. Кооперація виробників як довгострокова стратегія. Як вже зазначалося, створення кластерів, аграрних кооперативів чи горизонтальних об'єднань дозволяє знижувати витрати, спільно інвестувати у логістику, зберігання, маркетинг та гарантувати постійні обсяги постачання.

6. Технологічна адаптація агровиробника, його цифрова стійкість. Варіанти обираються, виходячи з конкретного виду діяльності та інклюзивності. Перспективними залишаються цифровізація управління, моніторинг ланцюгів постачання, використання ERP-систем, що в комплексі дозволить оперативно реагувати на збої в ланцюгах. Також доцільне впровадження технологій відстеження походження продукції, що є важливим для експорту. Як зазначає С. Степаненко, на базовий ресурсний потенціал агропідприємства чинить вплив його похідний потенціал, що формується під впливом низки чинників, серед яких можливість диджиталізації агро-сфери та управління розвитком сільських територій [6, с. 60]. У зв'язку з цим потрібно розуміти, що в практичній площині обмежень для технологізації багато. І хоч до складу інноваційних ресурсів певного агровиробника будуть входити сучасні знання, передові технології та науково-дослідні досягнення, сприяти підвищенню продуктивності аграрних підприємств і забезпечувати запровадження прогресивних методів ведення сільськогосподарської діяльності вони зможуть тільки, якщо буде створено умови для їх реалізації.

7. Фінансово-кредитна підтримка. Для формування нових ланцюгів доданої вартості потрібні довгострокові інвестиції, що в умовах війни ускладнено. У зв'язку з цим представники бізнесу все більше відчують потребу у спеціальних програмах пільгового кредитування, підтримці малих і середніх агровиробників, державному гарантуванні ризиків, підтримці донорів тощо.

8. Підвищення енергоефективності та автономності. З огляду на перебої з електро- та теплоенергією доцільно формувати такі ланцюги, які мінімально залежні від централізованих ресурсів (наприклад, використання біогазу, сонячних панелей, енергоощадного обладнання).

9. Екологічна та соціальна відповідальність як орієнтир розвитку та як вимога сьогодення. Бо сталий ланцюг доданої вартості передбачає саме врахування потреб громад, створення робочих місць у селах, дотримання стандартів якості й безпеки, мінімізацію негативного впливу на довкілля.

10. Антикризове планування діяльності, що враховує сценарії посилення воєнних дій, ротаційних втрат, необхідності швидкого відновлення функціоналу ланцюга. В контексті менеджменту доцільним є створення кризових протоколів і резервів.

Враховуючи вищезазначене та основні положення робіт [1, 3, 7, 9], доцільним є формування концептуальної моделі формування механізмів відтворення та інноваційного розвитку потенціалу аграрних підприємств на основі стійких ланцюгів доданої вартості, що візуалізовано на рис. 1.

Таким чином, наведена структура інноваційно-відтворювальної моделі розвитку аграрного потенціалу через стійкі ланцюги доданої вартості поєднує функціональні блоки, зв'язки між ними, стратегічні умови та очікувані результати. Також слід наголосити, що формування стійких ланцюгів доданої вартості в умовах війни має стратегічне значення для забезпечення виживання аграрного сектору, його стабілізації та майбутнього післявоєнного відновлення.

Відходження від сировинної моделі до моделі локалізованого виробництва з високою доданою вартістю дозволить зміцнити національну економіку та створити базу для інтеграції в європейські ланцюги виробництва й постачання. При цьому, як наголошують науковці [8, с. 69] важливим чинником удосконалення управління матеріально-технічними ресурсами в сучасних умовах виступає організація оперативного регулювання запасів.

З практичної точки зору складним стає чітка ідентифікація позиції агровиробників на ринку продовольства та в ланцюжку створення доданої вартості агропродукції, особливо якщо вона багатокomпонентна. Слід погодитись з думкою науковців [4, с. 392], що визначальним фактором конкурентоспроможності агровиробників на ринку та їхню позицію у ланцюгу створення доданої вартості агропродовольчої продукції, є їхня здатність адаптуватися до сучасних викликів, зокрема до наслідків пандемій, збройних конфліктів та технологічних зрушень. Ця адаптивність проявляється через глибоке розуміння ринкових тенденцій та готовність до впровадження інноваційних технологій, що сприяють переходу до моделі Agro 4.0.

Наразі розвиток біотехнологій та генної інженерії чинить значний вплив на формування доданої вартості в аграрному секторі. Цей вплив є двостороннім, охоплюючи як початкові, так і кінцеві етапи виробничого ланцюга, та здатен кардинально трансформувати технологічні процеси. Прикладами таких трансформацій є мінімізація потреби в консервації харчових продуктів, оптимізація методів очищення від забруднень, а також зміна підходів до обробки сировини. Зазначений фактор також модифікує споживчі вподобання європейського ринку, що призводить до формування нових ніш, таких як попит на органічну продукцію.

Так, формування механізмів відтворення та інноваційного розвитку потенціалу аграрних підприємств на основі стійких ланцюгів доданої вартості є цілком обґрунтованим і перспективним підходом, особливо в умовах сучасних викликів для агросектору України. Це не лише можливо, а й стратегічно доцільно, оскільки саме створені ланцюги можуть стати фундаментом системного відновлення й оновлення ресурсного потенціалу аграрних підприємств, а також сприяти зростанню їхньої конкурентоспроможності. В свою чергу, механізми відтворення та інноваційного розвитку потенціалу аграрних підприємств можуть і мають формуватися на основі стійких ланцюгів доданої вартості. Ланцюги дода-

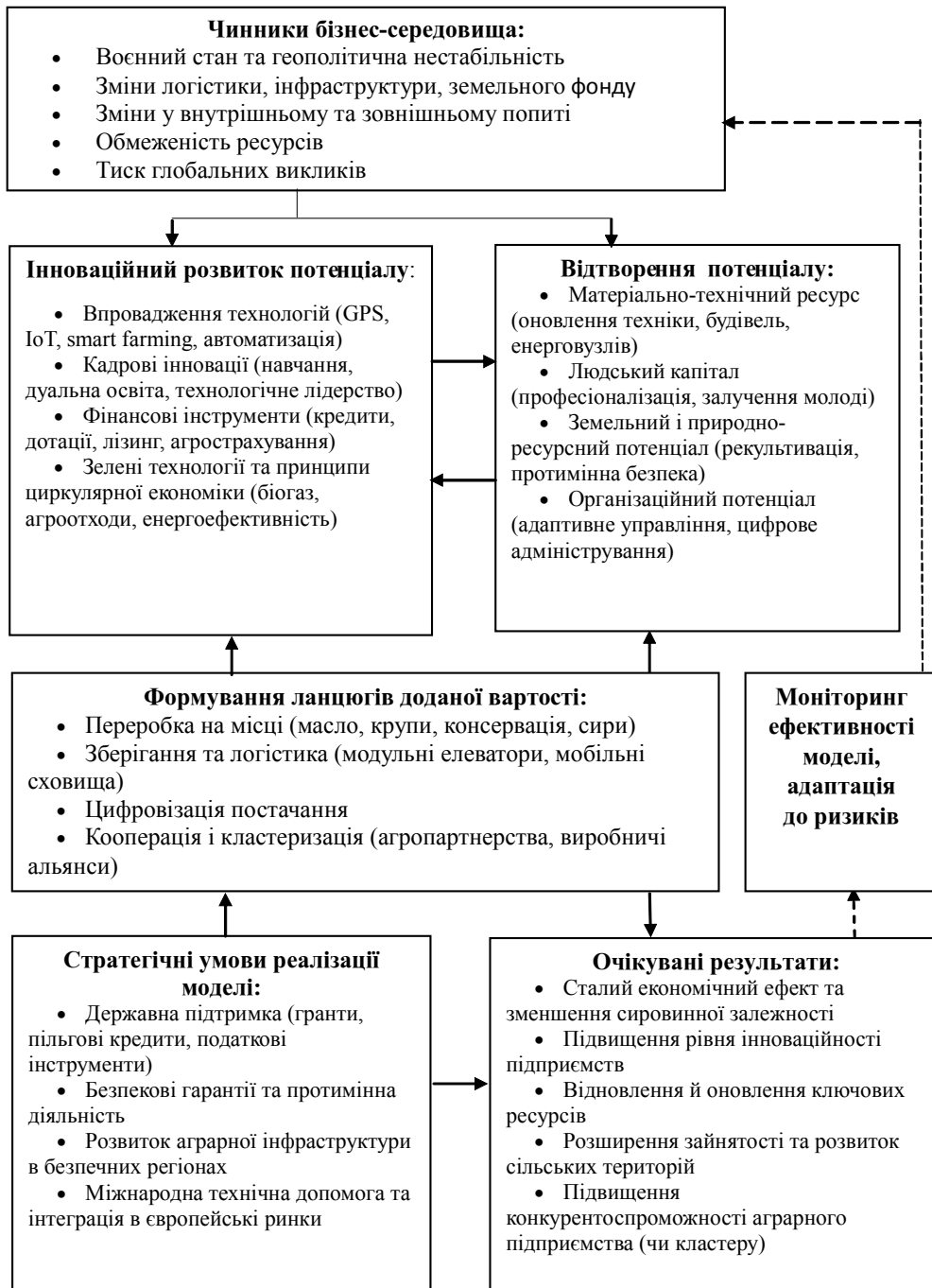

Рис. 1. Інноваційно-відтворювальна модель розвитку аграрного потенціалу через стійкі ланцюги доданої вартості

ної вартості виступають не лише як інструмент комерційної ефективності, але й як стратегічна платформа, що акумулює інновації, забезпечує відновлення ресурсів, стимулює розвиток людського капіталу та стабілізує діяльність аграрного сектору. Такий підхід є особливо важливим для України в умовах тривалого воєнного стану, оскільки поєднує економічну адаптацію з перспективою післявоєнного відновлення і зростання.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Проведене дослідження засвідчило, що формування механізмів відтворення та інноваційного розвитку по-

тенціалу аграрних підприємств на основі стійких ланцюгів доданої вартості є стратегічно виправданим і системно необхідним кроком для забезпечення життєздатності та конкурентоспроможності аграрного сектору України в умовах воєнного стану. Доведено, що застосування інтегрованого підходу, який поєднує локалізовану переробку, інноваційні технології, кадрове оновлення та кооперацію, дозволяє не лише забезпечити ефективне використання наявних ресурсів, а й створює основу для їх розширеного відтворення.

Встановлено, що розбудова ланцюгів доданої вартості сприяє мінімізації ризиків, пов'язаних із порушенням логістики та знищенням інфраструктури, дозволяючи аграрним підприємствам адаптуватися до

нових умов господарювання. Обґрунтовано складові моделі інноваційно-відтворювального розвитку охоплює ключові напрями — від оновлення матеріально-технічної бази до підвищення інституційної спроможності та екологічної ефективності. Запропонована концептуальна модель має як науково-практичне, так і прикладне значення, оскільки може слугувати основою для стратегічного планування, грантового проектування та модернізації аграрної політики в післявоєнний період. Особливого значення набуває цифровізація управління виробничими процесами та моніторинг ефективності таких ланцюгів. Визначено необхідність активної участі держави та міжнародних партнерів у підтримці впровадження таких механізмів, зокрема через фінансові, безпекові й інституційні інструменти. Створення стійких ланцюгів сприяє економічній стабілізації регіонів, збереженню сільськогосподарського населення, підвищенню рівня зайнятості та розвитку нових форм сільськогосподарського підприємництва.

Література:

1. Власенко Т. А., Ревенко О. В., Дзюбановська Н. В. Особливості економічної безпеки аграрних підприємств у сучасних умовах: перспективи та зв'язок з технологічним менеджментом. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2023. Том 8. № 2. С. 16—21. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2023-2-2>.
2. Кернасюк Ю. В. Кластери як інноваційна організаційно-економічна форма ефективного аграрного виробництва в системі сталого розвитку. Економіка АПК. 2020. № 9. С. 86—94. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202009086>.
3. Матвєєв П. М. Планування, імплементація та оцінка стратегій управління ресурсним потенціалом підприємства. Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2020. № 2. С. 73—78. DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2020-2-13>.
4. Рижаківа Г., Петруха С., Петруха Н., Крупельницька О., Гуденко О. Агропродовольчі ланцюги доданої вартості: методологія, техніка та архітектура. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice. 2022. № 4 (45). С. 385—395. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptr.4.45.2022.3809>.
5. Россоха В. В., Нечипоренко О. М. Побудова ланцюгів доданої вартості на засадах кластерної організації виробництва. Агросвіт. 2024. № 10. С. 12—19. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2024.10.12>.
6. Степаненко С. В., Лункін В. В. Інвестиційні механізми формування та розвитку ресурсного потенціалу аграрних підприємств. Актуальні проблеми інноваційної економіки та права. 2024. № 5. С. 60—64. DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2024-5-12>.
7. Телічко Н. А., Грекова Т. М., Дідик С. О., Мусурін В. Р., Друмов В. І. Стратегічне управління інноваційним потенціалом аграрних підприємств в умовах екологічних змін. Сталый розвиток економіки. 2024. № 4 (51). С. 162—169. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-51-23>.
8. Федірець О. В., Даценко О. В., Кекало Є. О. Стратегічні аспекти управління матеріально-технічними ресурсами підприємства. Економічний простір. 2021. Випуск 166. С. 69—73. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/166-12>.
9. Romanii Y. The formation of strategic management model with resource potential for enterprises in agricultural field. Економічний вісник НТУУ "КПІ". 2019. № 16. С. 207—214. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.16.2019.181852>.

References

1. Vlasenko, T. A., Revenko, O. V. and Dziubanovs'ka, N. V. (2023), "Features of economic security of agricultural enterprises in modern minds: prospects and connections with technological management.", *Ukrains'kyj zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky*, Vol. 8, no. 2, pp. 16—21. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2023-2-2>.
2. Kernasiuk, Yu. V. (2020), "Clusters as an innovative organizational and economic form of effective agricultural production in the steel development system", *Ekonomika APK*, vol. 9, pp. 86-94. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202009086>.
3. Matvieiev, P. M. (2020), "Planning, implementation and assessment of the strategy for managing the resource potential of an enterprise", *Aktual'ni problemy innovatsijnoi ekonomiky*, vol. 2, pp. 73—78. DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2020-2-13>.
4. Ryzhakova, H., Petrukha, S., Petrukha, N., Krupel'nyts'ka, O. and Hudenko, O. (2022), "Agricultural and food supply chains of the world: methodology, technology and architecture", *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, vol. 4 (45), pp. 385—395. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptr.4.45.2022.3809>.
5. Rossokha, V. V. and Nechyporenko, O. M. (2024), "Pobudova Lantsyugiv dodanova vartostin ambushes cluster organization of vibrancy", *Ahrosvit*, vol. 10, pp. 12—19. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2024.10.12>.
6. Stepanenko, S. V. and Lunkin, V. V. (2024), "Investment mechanisms for the formation and development of the resource potential of agricultural enterprises", *Aktual'ni problemy innovatsijnoi ekonomiky ta prava*, vol. 5, pp. 60—64. DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2024-5-12>.
7. Telichko, N. A., Hrekova, T. M., Didyk, S. O., Musurin, V. R. and Drumov V. I. (2024), "Strategic management of the innovative potential of agricultural enterprises in the minds of environmental change", *Stalyj rozvytok ekonomiky*, vol. 4 (51), pp. 162—169. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-51-23>.
8. Fedirets', O. V., Datsenko, O. V. and Kekalo, Ye. O. (2021), "Strategic aspects of managing material and technical resources of an enterprise", *Ekonomichnyj prostir*, vol. 166, pp. 69—73. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/166-12>.
9. Romanii, Y. (2019), "The formation of strategic management model with resource potential for enterprises in agricultural field", *Ekonomichnyj visnyk NTUU "KPI"*, vol. 16, pp. 207—214. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.16.2019.181852>.

Стаття надійшла до редакції 08.07.2025 р.